

a. Watak Satunggal (Watak 1)

Ungêl-ungêlan ... Têgês ingkang adhakan,

Dhandhanggêndhis

1. Tunggal | gusti | sujanma | sêmèdi = Awor, siji, | Ratu, Allah, | Tiyang linangkung | Manêkung, jubur.

2. Badan |

--- 151 ---

Nabi | Rupa | Maha | Buddha = Awak, Nabiyullah, wudêl, | Wêrni, | Langkung, sangêt, anjarag, | Sang Gotama, budi.

3. Niyata | Luwih | Pamase = Yêktos, nyata, | Langkung, linangkung, | Ratu

4. Wong | Buwêng | Rat | Lèk | Iku = Tiyang, | Bundêran, | Jagad, | Tanggal, rêmbulan, | Punika, buntut

5. Surya | Candra | Kartika | Bumi = Srêngenge, | Praceka, rêmbulan, | Lintang, | Siti

6. Wiji | Urip | Ron | Eka = Winih, sawiji, | Gêsang, | Godhong, | Siji

7. Prabu | Kênya |

--- 152 ---

Nêkung = Patut, sêmbada, ratu, | Prawan | Andhingkluk, sêmèdi.

8. Raja | Putra | Sasa | Dhara = Ratu, | Anak, | Lintang, bantêr, | Lintang, prawan. Wêtêng (W.)

9. Paksi | Dara | Tyas | Wungkul | Sudira | Budi = Manuk, | Manuk dara, wêtêng, | Ati, | Wêtah, | Kêndêl, | Pikir.

10. Wani | Hyang | Jagad | Nata = Purun, kêndêl, | Dewa, Allah, | Buwana, donya, | Ratu.

b. Watak Kalih (Watak 2)

Ungêl-ungêlan ... Têgês ingkang adhakan

Dhandhanggêndhis

1. Asta | Kalih |

--- 153 ---

Ro | Nêmbah | Ngabêkti = Tangan, Cêpêng, | Loro, | Kalih | Nyêmbah | Nyêmbah.

2. Netra | Kêmbar | Myat | Mandêng | Nayana = Mripat | Sami | Ningali | Ningali | Ulat, Mripat

3. Swiwi | Lar | Sikara | Gandhèng = Êlar | Wulu, Suwiwi, Indhak | Arubiru, Tangan | Kanthèt

4. Paksa | Apasang | Sungu = Kêdah, Sisih. Bau (W). | Masang, Sapasang | Singat

5. Athi-Athi | Talingan | Drêsthi = Athi-Athi | Kuping | Alis, Cidra

6. Carana | Tangan | Karna = Athi-Athi, Rêrêgan | Tangan | Kuping

7. Bau |

--- 154 ---

Suku | Caksuh = Lêngên | Sikil | Têluh, Mripat

8. Mata | Paningal | Locana = Mripat | Pandêlêng, Mripat | Mripat, Êluh

9. Ama | Nêbah | Karnan | Ngrêngga | Pangantèn | Dwi = Pasu, Wêri.

Mêksa (W) | Nêbih, Nêbak, Ngêlud | Rêmên, Kuping | Andandosì | Pangantèn | Kalih

10. Kanthi | Buja | Bujana = Mawi, Gandhèng | Bau, Têdha | Sêsêga

c. Watak Tiga (Watak 3)

Ungêl-ungêlan ... Têgês ingkang adhakan

Dhandhanggêndhis

1. Bahni | Tiga | Ujwala |

--- 155 ---

Kaèksi = Latu | Têlu | Cahya, Urub | Katingalan.

2. Katon | Murub | Dahana | Payudan = Katingalan | Murub | Latu |
Paprangan

3. Katingalan | Kaya | Bêntèr = Katon | Kados, Pamêdal | Panas

4. Nala | Uninga | Kawruh = Manah, Latu | Sumêrêp, Obor? | Kasagêdan

5. Lir | Wrin | Weda | Naut | Nauti = Kados | Sumêrêp | Pakêm, Wulang,
Kawruh | Nyaut, Mangsuli | Cacing, Mangsuli

6. Têkên | Siking | Pawaka = Têkên | Upêt, Têkên | Latu

7. Kukus | Api | Apyu = Kêbul | Latu | Latu.

--- 156 ---

8. Brama | Rana | Rananggana = Latu | Paprangan, Aling-aling, Èstri |
Paprangan

9. Utawaka | Uta | Ujêl | Kobar | Agni = Latu | Lintah | Wêlut | Kabêsmi |
Latu

10. Wignya | Guna | Tri | Jatha = Sagêd | Linangkung, Sagêd, Paeka,
Paedah | Tiga | Gimbal, Siyung, Wadhah

d. Watak Sêkawan (Watak 4)

Ungêl-ungêlan ... Têgês ingkang adhakan

Dhandhanggêndhis

1. Catur | Warna | Wahana | Pat |

--- 157 ---

Waruh = Cantên, sêkawan, | Rumpaka, toya, bôngsa, | Tumpakan,
wêdhar, têngês, | Sêkawan | Toya.

2. Waudadi | Dadya | Keblat | Papat = Sêgantên | Dados | Keblat |
Sêkawan

3. Toya | Suci | Udaka | We = Banyu | Rêsik | Toya | Toya

4. Woh | Nadi | Jladri | Sindu = Uwoh, jawah | Lèpèn, sêgantên |
Sêgantên | Toya

5. Yoga | Gawe | Tlaga | Hèr | Wêning = Anak, prayogi, jaman | Damêl |
Tlaga | Toya | Bêning

6. Udan | Bun | Tirta | Marta = Jawah | Êbun, Awun-awun | Toya | Bêning,
Asrêp.

--- 158 ---

7. Karya | Sumbêr | Sumur = Damêl | Sumur, Bêlik | Sumbêr

8. Masuh | Marna | Karti | Karta = Ngumbah | Ngucap, Ngrumpaka |
Damêl | Rahajêng

9. Jalaniddhi | Samodra | Udaya | Tasik = Sêgantên | Sêgantên | Sêgantên
| Pupur, Sêgantên

10. Tawa | Sêgara | Wedang = Wantah, Tawar, Tawi | Sêgantên | Toya
dipun latoni.

e. Watak Gangsal (Watak 5).

Ungêl-ungêlan ... Têgês ingkang adhakan

Dhandhanggêndhis

1. Pandhawa | Lima | Wisikan |

--- 159 ---

Gati = Putraning Pandhu | Gangsal | Bisikan, Gulingan | Tata, Prêlu, Ulah

2. Indri | Indriya | Warastra | Wrayang = Angin silir-silir, | Manah,

Pancadriya, | Lêlandhêp, Jêmparing, | Jêmparing,

3. Astra | Lungid | Sara | Sare = Dêdamêl, Jêmparing, | Landhêp, Lancip,
| Dêdamêl, Jêmparing, | Tilêm,

4. Guling | Raksasa | Diyu = Tilêm, Glundhung, | Danawa, | Danawa,

5. Buta | Galak | Wil | Yaksa | Yaksi = Danawa, | Galak, | Danawa ênêm, |
Danawa, | Danawa èstri,

6. Saya | Wisaya | Bana = Langkung, Paeka, Pirantos, | Paeka, Pirantos, |
Wana, Jêmparing,

7. Jêmparing | Cakra |

--- 160 ---

Hru = Panah, | Jêmparing bundêr, Cipta | Jêmparing.

8. Tata | Nata | Bayu | Bajra = Trap, Angin, | Ngêwrat, | Otot, Angin, |
Dêdamêl, Angin.

9. Samirana | Pawana | Maruta | Angin = Angin, | Angin, | Angin, | Barat,

10. Panca | Marga | Margana = Gangsal, | Margi, | Jêmparing, Arjuna.

f. Watak Nênêm (Watak 6).

Ungêl-ungêlan ... Têgês ingkang adhakan

Dhandhanggêndhis

1. Rasa | Nênêm | Rinaras | Hartati = Raos, Pangraos, | Nênêm, | Dipun
patut, Dipun raos, | Lêgi, Dhandhanggêndhis

2. Lona |

--- 161 ---

Tikta | Madura | Sarkara = Pêdhês | Pait | Lêgi | Gêndhis, Lêgi.

3. Amla | Kayasa | Karasèng = Kêcut | Sêpêt | Kraos ing,

4. Hoyag | Obah | Nêm | Kayu = Ebah | Ebah | Nênêm, | Kajêng, Uwit,

5. Wrêksa | Glinggang | Prabatang | Hoyig = Kajêng, Uwit, | Kajêng
tinêgor, | Kajêng rêbah, | Hoyag, Ebah

6. Sad | Anggas | Anggang-anggang = Nênêm, | Walang, Glinggang, |
Angga-anggang^[45]

7. Môngsa | Naya | Rêtu = Wêktu, panêdhanipun kewan galak, | Ulat.
Môngsa Kanêm (R.W.) | Pait, Gègèr,

8. Wayang |

--- 162 ---

Winayang | Anggana = Ringgit, Ebah | Dipun cara ringgit, dipun
ebahakên | Ijèn, Tawon.

9. Ilat | Kilat | Lidhah | Lindhu | Carêm | Manis = Lidhah clèrèt, Lidhah
lesan | Clèrèt | Ilat, Kilat | Siti ebah | Campuh ing sih, Marêm | Lêgi, Sae,
Èstri

10. Tahên | Osik | Karêngya = Kayu, Ngampêt, Nandhang | Ebah,
Ebahing manah | Kapingrêng, Dipun rêngoni

g. Watak Pitu (Watak 7)

Ungêl-ungêlan ... Têgês ingkang adhakan

Dhandhanggêndhis

1. Sapta | Prawata | Acala | Giri = Pitu, Doyan | Rêdi | Rêdi | Rêdi,
Linangkung

2. Ardi |

--- 163 ---

Gora | Prabata | Himawan = Rêdi | Tawon gung, Agêng. Rêdi (W.) | Rêdi |
Rêdi, Namaning Rêdi.

3. Pandhita | Pitu | Kaswarêng = Tiyang tapa | Pitu | Kasêbut, Kajuwara

4. Rêsi | Sogata | Wiku = Tiyang suci, Pandhita | Sêgah, Guru, Pandhita |
Pandhita

5. Yogi | Swara | Dwija | Suyati = Prayogi, Pandhita | Suwantên, Ungêl |
Guru, Pandhita | Pandhita linangkung

6. Wulang | Wêling | Wasita = Pitutur | Wêkas | Pitutur, Piwulang

7. Tunggang | Turôngga | Gung = Tumpak | Kapal | Agêng

8. Swa | Aswa | Titihan |

--- 164 ---

Kuda = Kapal | Kapal | Tumpakan, Kapal | Kapal.

9. Ajar | Arga | Sabda | Nabda | Ôngsa | Muni = Pandhita, Piwulang |
Rêdi, Rêgi | Wicantên, Suwantên | Wicantên, Nyuwantên | Banyak,
Têdhak, Andarung | Mungêl, Wicantên, Pandhita

10. Suka | Biksu | Biksuka = Bingah, Awèh | Lêmbu, Pandhita | Lêmbu,
Pandhita

h. Watak Wolu (Watak 8)

Ungêl-ungêlan ... Têgês ingkang adhakan

Dhandhanggêndhis

1. Astha | Basu | Anggusthi | Basuki = Wolu | Têkèk, Sawêr, Dewa wolu |
Angginêm, Ngrêmbag | Wilujêng, Ratuning sawêr

2. Slira | Murti |

--- 165 ---

Bujôngga | Manggala = Badan, Manyawak | Sangêt, Linangkung, Nyata,
Cêcak | Pujôngga, Naga | Pangajêng, Pangagêng, Liman.

3. Taksaka | Manyawak | Têkèk = Sawêr | Kawuk, Nyambik | Têkèk

4. Dwipa | Dwipangga | Bajul = Liman | Liman | Baya

5. Gajah | Liman | Dwirada | Èsthi = Liman | Gajah | Liman | Cipta,
Sêdya, Raos, Liman

6. Èstha | Matêngga | Brahma = Sêdya, Cipta, Pindha | Ngêntosi, Liman |
Latu, Brahmana

7. Brahmana | Wêwolu = Pandhita sabrang | Wolu

8. Baya | Bêbaya | Kunjara = Pakèwêd, Bajul, Bokmanawi, Janji |
Pakèwêd | Gêdhong pasakitan, Liman

9. Tanu |

--- 166 ---

Sarpa | Samaja | Madya | Mangèsthi = Bunglon | Sawêr | Liman (W) |
Têngah, Cêkapan, Bangkèkan | Nêdya, Nyipta.

10. Panagan | Ula | Naga = Panggenan naga, Petangan lampahing naga |
Sawêr | Sawêr agêng

i. Watak Sanga (Watak 9)

Ungêl-ungêlan ... Têgês ingkang adhakan

Dhandhanggêndhis

1. Bolong | Nawa | Dwara | Pintu | Kori = Butul | Sanga, Nawar | Kori, Gapura | Kori | Lawang

2. Bêdhah | Lawang | Wiwara |

--- 167 ---

Gapura = Bêlah, Sigar | Kori | Êlèng, Kori | Kori agêng.

3. Rong | Song | Wilasita | Anglèng = Bolong, Growong | Bolongan, Êrong | Lèng, Lèng kombang | Cêtha ing pamirêng, Mlêbêt ing lèng

4. Trustha | Trusthi | Trus | Butul = Bingah, Bolong têrus | Bolong têrus | Kabul, Tètès, Bablas, Butul | Bolong, Têrus

5. Dewa | Sanga | Jawata | Manjing = Jawata | Sanga | Dewa | Mlêbêt

6. Arum | Gônda | Kusuma = Wangi, Manis, Èstri | Ambêt, Wangi | Sêkar, Èstri utami

7. Muka | Rudra | Masuk = Rai, Ngajêng, Pangajêng | Galak, Nêpsu, Jêjulukupun Bathara Guru | Mlêbêt

8. Rago |

--- 168 ---

Angrong | Guwa | Mênga = Guwa, Alangan | Mlêbêt ing rong |

Growongan | Kêbuka, Kêbikak.

9. Babahan | Lèng | Ambuka | Gatra | Anggangsir = Bolongan, Gangsiran | Bolongan alit | Ambikak, Ngêngakakên | Warni, Gambar, Pêpêthan | Ambabah

10. Nanda | Wangi | Wadana = Wicantên, Nywara. Môngsa kasanga (R. W.) | Arum | Rai, Pangagêng

k. Watak Das (Watak 0)

Ungêl-ungêlan ... Têgês ingkang adhakan

Dhandhanggêndhis

1. Byoma | Musna | Nis | Das | Mlêtik |

--- 169 ---

Langit = Awang-awang | Ical, Sirna | Ical, Kesah | Ical, Têlas | Manculat, Nyiprat | Awang-uwung.

2. Sirna | Ilang | Kombul | Awang-awang = Ical, Têlas | Ical | Kondhang, Manginggil | Udara, Langit

3. Mêsat | Muluk | Gêgana | Nglès = Kesah, Oncat | Mumbul | Awang-awang, Langit | Oncat

4. Tumênga | Nênga | Luhur = Mandêng manginggil | Mandêng manginggil | Inggil, Nginggil

5. Suwung | Sonya | Muksa | Doh | Têbih = Suwêng, Sêpên | Suwêng, Pratapan | Musna, Ical saraganipun | Adoh, Têbih | Adoh

6. Swarga | Tanpa | Barakan = Kadewatan, Swargi | Botên ngangge | Kewan colongan, Kanca, Mitra, Pantaran.

--- 170 ---

7. Tan | Rusak | Brastha | Swuh = Botên | Risak, Bibrah | Risak, Sirna, Lêbur | Risak, Sirna, Lêbur.

8. Walang | Kos | Pêjah | Akasa = Ibêr-ibêran, Sumêlang | Akasa, Sumorot | Mati | Awang-awang, Langit

9. Tawang | Wiyat | Oncat | Windu | Widik-widik = Awang-awang, Tingal |
Awang-awang, Langit | Kesah, Minggat | Windu môngsa, Windu sumur |
Awang-awang, Langit, Raos-raos

10. Nir | Wuk | Sat | Surud | Sêmpal = Ical, Risak, Têlas | Risak, Wurung |
Êsat, Garing | Suda, Tilar, Tilar donya | Rampal, Sêbit, Tugêl.

--- [171] ---